

Марин Бончев
ВЕЛИКИТЕ
СОПРАНИ
— НА —
БЪЛГАРИЯ

enthusiast

Марин Бончев
ВЕЛИКИТЕ СОПРАНИ НА БЪЛГАРИЯ

© *Марин Бончев, автор, 2015*
© *Цвятко Остоич, художник на корицата, 2015*
© *Снимки, архив на автора, 2015*
© *Enthusiast – запазена марка на*
„Алто комюникейшънс енд пбблишинг” ООД, 2015

ISBN 978-619-164-196-3

Марин Бончев
ВЕЛИКИТЕ
СОПРАНИ
— НА —
БЪЛГАРИЯ

enthusiast

София, 2015

Консултант – професор СВЕТОЗАР ДОНЕВ,
единайсет години директор на Националната опера –
София, и двацет и една години директор на Държавния
музикален театър. Автор на повече от сто оперни и
оперетни постановки в България

СЪДЪРЖАНИЕ

<i>Предислов</i>	7
Христина Морфова	11
Цветана Табакова	19
Раля Тончева	27
Елисавета Йовович	31
Катя Спиридонова	41
Сийка Петрова	48
Нели Карова	52
Райна Михайлова	56
Лиляна Барева	61
Надя Шаркова	69
Люба Велич	75
Катя Попова	84
Юлия Винер	91
Благовеста Карнобатлова	101
Катя Георгиева	107
Райна Кабаиванска	115
Милкана Николова	125
Славка Таскова-Паулети	130
Гена Димитрова	135
Валерй Попова	147
Галина Савова	153
Кристина Горанчева	161
Стефка Евстатиева	165
Венета Янева	171
Галя Йончева	175
Анна Томова-Синтова	181

Надя Савова	191
Александрина Пендачанска	195
Елена Стоянова.....	203
Дарина Такова.....	207
Красимира Стоянова.....	213
Цветелина Василева.....	219
Баясгалан Дашням	229
Радостина Николаева.....	233
Мариана Цветкова.....	241
Цветана Бандаловска	248
<i>Библиография</i>	255

ПРЕДИСЛОВ

В сто и двацет годишната история на българския оперен театър са вписани не десетки, а стотици имена, които имат голям принос както в развитието на националното оперно изкуство, така и в обогатяването на световния оперен театър. Сред басите, баритоните, тенорите, мецосопраните сопраните имат най-голям и забележителен принос. Достатъчно е да си припомним за „Българския славей“ – Христина Морфова, за „най-великата изпълнителка на ролята на Саломе“ – Люба Велич, наречена „Саломе на Саломеите“, за „най-добрата Тоска“ – Райна Кабаиванска, за „перодената Елеонора Дузе“, когато пее в костюмите на драматичната актриса в операта „Адриана Лекуврьор“ – отново Кабаиванска, за Гена Димитрова, официално наречена „най-бележитата изпълнителка на Турандот, Абигайл и Лейди Макбет на века“, за Славка Таскова-Паулети – „най-добрата реализация на образа на Лулу от едноименната опера на Берг на миналото столетие“, за Анна Томова-Синтова – „най-бележитата интерпретаторка на Рихард Щраус на двацети век“, за да стигнем до Дарина Такова – „най-добрата Семирамида на най-новото столетие“, или „най-бляскавата Виолета сред десетте най-велики изпълнителки на тази роля в света“, за да приключим с Александрина Пендачанска – „перодената Люба Велич в ролята на Саломе“...

Трудно е да се изброят всички имена. Мнозина от тях са най-ярките стълбове в репертоара на Виенската щатсопера, на Метрополитън опера – Ню Йорк, „Ла Скала“ – Милано, на Арена ди Верона или театър „Колон“ в Буенос Айрес.

Сред международно признатите певици има и такива, които са дали много за развитието на българския оперен теа-

тър, но по политически или други причини са останали в родината, за да раздават своя талант единствено на българите.

Имената са много и с различна биография – понякога странна, забавна, достойна за роман или филмова реализация. Подредих ги най-вече по тяхната популярност сред музиковедите и почитателите на оперното изкуство.

Мнозина съм пропуснал, за което се извинявам. Такива са Мария Корели – солистка на Берлинската щатсопера, Райна Симеонова Кимберг – солистка на „Сити опера“ – Ню Йорк, ученички на проф. Елена Орукин, Маргарита Радудлова, която твори под чадъра на Юлия Винер, но нейните Лейди Макбет и Турандот още звучат в ушите ми, Светлана Котленко и Мари Киркорян, които започнаха като мецосопрани и половината от кариерата си бяха такива, за да се утвърдят в света на операта като бляскави сопрани. Нещо като Шърли Верет. За съжаление тяхната сопранова кариера продължи кратко. Не мога да забравя Радка Конфорти, която участваше във всяка премиера през петдесетте години на миналото столетие, или Мария Венциславова, Пенка Маринова от Русенската опера, забележителните Мария Бохачек и Лиляна Анастасова от Варненската опера, Евдокия Здравкова от Старозагорската опера или Евелина Стоицева, която направи бум с появата си в операта „Лейди Макбет от Мценска губерния“ на Шостакович, който сам я нарече „най-добрата интерпретаторка на тази роля“. А какво да кажем за колоратурните сопрани: Серафима Динева, Людмила Максимова, Катерина Апостолова. Петя Иванова, Цветана Аршинкова, всички те истинско явление с принос в развитието на Софийската опера, или за Юлия Кираджиева и Емилия Георгиева, които имат и международно развитие.

Много са певците, които са интернирани в провинцията или има заповед да се спре международното им развитие

след 9 септември 1944 година – такива са Елисавета Йовович, Катя Спиридонова, Вася Радева, Катя Георгиева.

В книгата си нарочно пропускам две сопрани – Надя Свиларова и Елена Доскова Рикарди, – които са първите българки, стъпили на сцената на „Ла Скала“, защото съм развил тяхната творческа биография в книгата си „Българи на сцената на Миланската скала“.

Стремил съм се да бъда достатъчно достоверен и прецизен в развитието на творческите биографии на певиците, като най-много съм наблягал на техния принос към оперното изкуство в България, а след това и към световния оперен театър.

По време на работата над книгата на оперния хоризонт изгря звездата на едно младо сопраново дарование – Соня Йончева, която направи бум на сцените на Метрополитън опера и Гранд опера. Това име не успях да включа в ръкописа. А има и други. Вярвам, че в бъдеще те ще намерят място в разширено издание на книгата.

Авторът

ГАЛЯ ЙОНЧЕВА

Сред всички оперни диви, които познавам, Галя Йончева е единствената с две висши образования – икономическо и филологическо. Едва след тяхното придобиване завършва и висше музикално образование в Атинската консерватория. Ще призная, че тя остава и най-красивата, и най-сексапилната сред стотиците сопрани. Красотата на гласа ѝ и женското ѝ съвършенство карат мнозина от най-видните български композитори да пишат и посвещават своите оперни творби именно на Галя Йончева.

Певицата започва малко късно своята оперна кариера поради двете висши образования, но със стъпването си на сцената на Софийската национална опера бързо пробива и спечелва както завистта на своите колежки, така и преклонението на публиката.

Галя Йончева е родена в София в семейството на интелектуалци. Баща ѝ е завършил инженерно агрономство във Франция и е ревностен почитател на народната музика. Галя Йончева е второ дете в семейството. Родителите ѝ са се надявали да бъде момче, но се ражда момиче. Може и това да е оказало влияние тя като мъж да се бори и да устоява по пътя на бурната си кариера.

Когато е седемгодишна, ѝ купуват пиано, а няколко години по-късно започва да учи балет, и то в Софийската опера. Учителката по пиано, госпожа Герджикова, е уверена, че момичето има талант и трябва непременно да учи в Музикалната академия. Наред с пианото девойката се опитва и да пее.

Но баща ѝ е непреклонен в отказа си и Галя се записва студентка в Икономическия институт. След завършване на

образованието си постъпва на работа във външнотърговска централа. Но и по време на следването, и по време на работата тя не спира да се занимава с пеене. Постъпва в Академичния хор към Софийския държавен университет, където пее нейната сестра. Изключителната ѝ хубост веднага е забелязана и тя е поканена на пробни снимки за филма „Ребро Адамово“, но тъй като няма артистично образование, е отхвърлена. Това я кара да се яви на приеман изпит в тогавашния ВИТИЗ. Не я приемат.

После кандидатства в Софийския университет за специалността „Българска филология“. Тук вече успява да се пребори, завършва и филологията ѝ помага по-късно, след приключването на оперната си кариера, да напише няколко обемисти книги, които се превръщат в нагледни учебници както по история на българското оперно пеене, така и като анализ на вокалното певческо майсторство.

Първата учителка по пеене на Йончева е Елизабет Рутгер, сетне продължава при Елена Доскова Рикарди. Щастливо омъжена, Йончева заминава за Гърция със съпруга и сина си. Там се записва в Атинската консерватория като ученичка на професор Стильополу и завършва с отличие.

През 1969 г., завърнала се в България, научава, че в Софийската опера има конкурс за стажант-артисти. Събира смелост и се явява. Само седмица след постъпването ѝ е назначена за редовен солист.

За първи път Галя Йончева излиза на сцената през 1970 г. в ролята на Кети Пинкертон от „Мадам Бътерфлай“ на Пучини. В творческия път на певицата това е най-малката роля, след нея изпълва 33 централни роли.

Сякаш с най-голям замах влиза в ролята на Татяна от „Евгений Онегин“. За първи път я пее в Старозагорската опера, после я представя и пред столичната публика. Със състава на Софийската опера или самостоятелно Галя Йончева из-

пълнява ролята на Татяна почти из цяла Европа. През 1971 г., след представление в Гент, един белгийски критик пише във в. „Де Гентерар“: „Тя се нарежда сред най-добрите изпълнителки в света.“

Следва ролята на Чо Чо Сан от „Мадам Бъттерфлай“. Тази роля, наред с Татяна, се превръща във визитна картичка на певицата, с която се представя по световните оперни сцени. С Чо Чо Сан тя се изявява дори в Япония.

Следват Адриана Лекуврьор от едноименната опера на Чилеа, Мюзета от „Бохеми“, Сузана от „Сватбата на Фигаро“, Лейла от „Ловци на бисери“, Алиса Форд от „Фалстаф“, за да включи и по-драматични роли като Леонора от „Трубадур“, Йенуфа от едноименната опера на Леош Яначек, Лиза от „Дама Пика“ на Чайковски. Участва и в „Годеж в манастира“ от Прокофиев, в „А утрините тук са тихи“ от Молчанов, „Човешкият глас“ от Пуленк...

Галя Йончева е една от най-ярките представителки на българската оперна музика. На нейния глас и натюрел композиторът Парашкев Хаджиев посвещава три оперни заглавия. Това са оперите „Златната ябълка“, „Лето 893“ и „Мария-Десислава“. Именно с певческото и актьорското изграждане на образа на Десислава Галя Йончева окончателно нареди името си сред най-задълбочените изпълнителки на софийска сцена и стана още по-любима на публиката.

Омъжена е за композитора Красимир Кюркчийски. Той написва специално за нея операта „Наздраве, господарю“. В ролята на Вивиян Йончева блести не само с вокалното си красноречие, но и с женското си магическо очарование. Операта на Кюркчийски не попречва на Парашкев Хаджиев да напише и той нова творба и отново да повери главната роля на Галя Йончева. Това е операта „Албена“.

По време на работата си в Софийската опера певицата е изпратена на специализация във Виена при известната во-

кална педагожка професор Мария Брант. Там я чува английски екип от Оперния фестивал на Глайнборн и единодушно я кани да пее в премиерата на операта „Евгений Онегин“ от Чайковски с режисьор Михаил Хаджимишев.

Глайнборн е имение, на 40 километра от Лондон. Неговият собственик благородник се омъжва за певица и превръща конюшните си в оперен театър, който става любимо място за срещи между представители на най-висшия елит на Великобритания и Европа. В образа на Татяна Галя Йончева пее под палката на именития Ендрю Дейвис. Операта е записана за радио Би Би Си, а певицата се превръща в звезда. Англичаните пишат: „От години не сме слушали и гледали толкова нежна и красива певица.“ Галя Йончева е поканена да запише и грамофонни плочи с песни на Глинка и Чайковски в съпровод с пианистката Марта Деянова за фирмата „Нимбъс Рекърд“.

Бракът на Галя Йончева с композитора Красимир Кюркчийски е сърдечен и романтичен. Любовта им е могъщ стимул композиторът да напише прочутата си творба – „Козият рог“.

Певицата е поканена в Швейцария за записи на арии от славянски композитори, и то под диригентството на големия и моден в този период Пиер Коломбо.

И днес се разказват легенди за представленията на „Евгений Онегин“ в Испания. На гастрол е целият състав на Софийската опера. След изпълнението на писмото на Татяна публиката извиква 17 пъти певицата на сцената – по свидетелството на музикалната критичка Ваня Пръвчанова, която пее в хора на операта. На представлението присъства и Хуан Карлос – тогава все още принц, който не скрива възхищението си от българската изпълнителка. В антракта принцът нарежда да бъде организиран коктейл за българските певци, естествено, и за да може да се запознае с Галя Йончева. „Не-

говите комплименти бяха наистина смущаващи“ – признава си певицата в книгата си „Оперни пътеки“. Диригентът на спектакъла Руслан Райчев се обръща към певицата с думите: „Напихме се и се нахранихме благодарение на теб, скъпа Татяна.“

С Татяна Галя Йончева открива и музикалните фестивали в Белград и Лозана. Певицата се изявява и във Виена заедно с Маргарита Лилова по повод награждаването на Панчо Владигеров с Хердерова награда.

Приключила с оперната си кариера, певицата не спира да работи. Тя е преподавател по пеене в Театралната академия, в Музикалната гимназия „Любомир Пипков“, дава и частни уроци. Пише нови книги, с които ще обогати българското музикознание, и се радва на своята внучка, която може би ще продължи пътя на баба си. Колко ми е трудно да напиша думата „баба“, защото и днес Галя Йончева изглежда пре-красно – млада и жизнена.

Марин Бончев

ВЕЛИКИТЕ СОПРАНИ НА БЪЛГАРИЯ

Редактор *Чавдар Ценов*
Художник *Цвятко Остоич*

Снимки: Всички снимки в това издание са от личния архив на автора и всякакви претенции по отношение на авторството им следва да бъдат отправени към него.

Коректор *Людмила Стефанова*
Предпечат *Анна Георгиева*

Българска. Първо издание
Формат 16/60x90. Печатни коли 16,5

ISBN 978-619-164-196-3

Издава *enthusiast*

Запазена марка на „Алто комуникайшънс енд пбблишинг“ ООД

*София, ул. „Кракра“ № 20
тел.: 02/943 87 16
факс: 02/943 87 18
e-mail: office@enthusiast.bg*

*Книгите на „Ентусиаст“ може да закупите с отстъпка
от www.bookstore.enthusiast.bg*

Печат „Полиграф – Юг“ АД

Доскоро световната музикална критика наричаше България Страната на басите, цитирайки имената на Борис Христов, Николай Гяуров и Никола Гюзелев. Но басите далеч не изчерпват оперната ни слава. Много български певци са прославили и прославят страната ни. Особена заслуга в това отношение имат нашите сопрани. Христина Морфова и до днес е наричана „Българският славей“. Люба Велич е прославена като „Саломе на Саломеите“. Райна Кабаиванска е или „най-бележитата изпълнителка на Тоска“, или „преродената Елеонора Дузе“. Гена Димитрова и през XXI век е недостижима като Турандот от едноименната опера на Пучини. Анна Томова-Синтова е „най-бляскавата интерпретаторка на Рихард Штраус“, Дарина Такова – „най-добрата Семирамида на новото столетие“. Критиците не пестят похвалите си нито за Красимира Стоянова: „Всяка нейна поява на концертния подиум е висш урок по музициране“, нито за Александрина Пендачанска – „преродената Люба Велич в ролята на Саломе“...

За съжаление младите почитатели на музиката знаят много малко за великите български имена, покорили най-големите оперни сцени. С тази книга бих искал те да се почувстват горди от факта, че малка България е допринесла много за развитието на световния оперен театър, че българските сопрани и в миналото, и днес са едни от най-здравите стълбове на такива бляскави сцени като Миланската скала, парижката „Гранд опера“, Ковънт Гардън, Метрополитен опера – Ню Йорк, виенската „Щатс опер“, театър „Колон“ в Буенос Айрес.

www.enthusiast.bg

9 786191 641963

Цена 15 лв.